
Vergaderjaar 2021–2022

21 501-04

Ontwikkelingsraad

Nr. 250

**BRIEF VAN DE MINISTER VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 mei 2022

Hierbij bied ik u aan de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 20 mei 2022.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.N.A.J. Schreinemacher

GEANNOTEEERDE AGENDA RAAD BUITENLANDSE ZAKEN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VAN 20 MEI 2022

Introductie

Op vrijdag 20 mei vindt de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking plaats. De Raad zal spreken over de wereldwijde gevolgen van de oorlog in Oekraïne. In het bijzonder zal de Raad van gedachten wisselen over de toenemende voedselonzekeerheid in derde landen en over de EU-respons ter ondersteuning van partnerlanden. In deze Geannoteerde Agenda wordt tevens voldaan aan de toezegging van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking tijdens het noodhulpdebat¹ op 14 april jl. om de Kamer voorafgaand aan de Raad Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking schriftelijk te informeren over de internationale inspanningen om de huidige voedselcrisis te lijf te gaan, inclusief een appreciatie van de internationaal ontwikkelde plannen.

Tijdens de Raad zal Eurocommissaris voor Internationale Partnerschappen Jutta Urpilainen onder *any other business* een korte update geven over de implementatie van de Raadsconclusies over het versterken van de Europese financiële architectuur voor ontwikkeling. Tijdens de lunch spreekt de Raad informeel met VN Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties, Filippo Grandi.

Wereldwijde gevolgen van de oorlog in Oekraïne

De COVID-19 crisis zette de voortgang op de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDGs) reeds onder druk. Deze druk wordt verder opgevoerd door de oorlog in Oekraïne. De oorlog heeft geleid tot een ongekende humanitaire crisis, waarin miljoenen mensen gedwongen zijn ontheemd. Daarnaast heeft de oorlog een forse secundaire impact op ontwikkelingslanden. Bijvoorbeeld door de stijgende energie- en voedselprijzen wereldwijd. Hierdoor ontstaat een verdere druk op de overheidsfinanciën van partnerlanden en hun schuldenpositie, die vaak al kwetsbaar was. Armoede en honger zijn toegenomen en de sociale onrust is in sommige landen al zichtbaar. De Raad zal spreken over deze secundaire impact van de oorlog in Oekraïne op ontwikkelingslanden en de noodzaak tot een gecoördineerde en multilaterale aanpak. Deze inzet sluit aan bij de ambities van het kabinet om de weerbaarheid van partnerlanden en gemeenschappen te bevorderen, om schokken op economisch terrein of ten gevolge van klimaatverandering beter op te kunnen vangen. De bespreking in de Raad zal zich richten op het belang van multilaterale samenwerking bij de internationale response op de wereldwijde gevolgen, met name rondom de uitdagingen op het terrein van voedselzekerheid.

Voedselzekerheid:

De oorlog tegen Oekraïne heeft enorme impact op wereldwijde voedselonzekeerheid. Voedselzekerheid stond ook voor de oorlog tegen Oekraïne al onder druk. Door COVID-19 is honger wereldwijd toegenomen met zo'n 180 miljoen mensen tot ca. 800 miljoen totaal. De verwachting is dat dit aantal nu verder doorstijgt. Verder is gezonde voeding doorgaans het kind van de rekening en is er vaak sprake van terugval in armoede. SDG2 «Zero Hunger» raakt steeds verder uit beeld.

De *Food Price Index* van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de VN (FAO) is nog nooit zo hoog geweest, in april 2022 lag deze 30% hoger dan

¹ Kamerstuk 34 952, nr. 158.

in april 2021. De gevolgen van de oorlog tegen Oekraïne hangen per land af van de lokale situatie. Landen met eenzijdige import-afhankelijkheid van graan uit Oekraïne en Rusland, zoals in de MENA-regio, Afghanistan en de Hoorn van Afrika, worden direct geraakt. Hogere voedsel-, energie- en kunstmestprijzen raken vooral lage inkomenslanden met kwetsbare of onhoudbare schuldenposities. De problematiek wordt verergerd door de maatregelen van een aantal voedselproducerende landen die, in reactie op de hoge voedselprijzen, al vormen van exportrestricties hebben ingevoerd.

De *UN Conference on Trade and Development* (UNCTAD) heeft eerder een sterke correlatie vastgesteld tussen hoge voedselprijzen en maatschappelijke onrust in kwetsbare landen zoals in de MENA-regio. Er zijn verschillende internationale inspanningen gaande om de huidige voedselcrisis te lijf te gaan. Conform de toezegging aan de Kamer tijdens het noodhulpdebat op 14 april jl. zijn deze in deze Geannoteerde Agenda uiteengezet en wordt een appreciatie gegeven.

In maart jl. heeft de VN Secretaris Generaal de *Global Crisis Response Group on Food, Energy and Finance* (**GCRG**) opgericht.² Dit is internationaal het belangrijkste coördinatiemechanisme waarin alle relevante multilaterale organisaties samenwerken, van de Wereldhandelsorganisatie tot de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO) en de Wereldbank. De belangrijkste aanbevelingen van de GCRG dateren van 13 april jl.: (1) zet in op multilaterale coördinatie en response want individueel komen landen hier niet uit; (2) houd de handel gaande, zet voedselvoorraden internationaal in en help landen met diversificatie van waar zij input voor voedsel(-productie) inkopen, inclusief binnenlands; (3) help boeren met de landbouwcyclus van 2022: toegang tot zaden, kunstmest, brandstof, etc. (4) versterk sociale vangnetten om toegang tot voedsel voor de meest kwetsbaren te garanderen, (5) zorg dat humanitaire hulp overeind blijft en voorkom dat exportrestricties het Wereldvoedselprogramma (WFP) raken (deze uitzondering voor WFP kan op de Wereldhandelsorganisatie (WTO)-vergadering in juni worden vastgesteld) en (6) zorg voor toegang tot financiering via *Crisis Response Window* (CRW), het *Central Emergency Response Fund* (CERF) en het Wereldbank loket voor lage inkomenslanden (IDA), waarbij ook moet worden gekeken naar kwetsbare landen die niet in aanmerking komen voor deze financiering.³

Deze aanbevelingen van de GCRG klinken ook door in de analyses en het werk van de **FAO**. FAO's inzet is vooral gericht op (1) het helpen van boeren en de sector in Oekraïne zelf;⁴ (2) aandacht voor de huidige landbouw cyclus en sociale vangnetten; (3) inzet op dataverzameling en (markt)transparantie en (4) het initiatief voor de ontwikkeling van een *Global Food Import Financing Facility*⁵ waarmee de meest kwetsbare landen gecompenseerd zouden worden voor de prijsverschillen t.o.v. voor de crisis. Een dergelijke faciliteit zal zou gaan om miljarden en zou met de internationale financiële instellingen besproken moeten worden.

Naast de GCRG en FAO zijn ook het WFP, het Internationaal Fonds voor Landbouwwontwikkeling (IFAD), de Europese Commissie en de Wereldbank actief. De respons van het **WFP** is in een vroeg stadium gericht geweest op Oekraïne zelf. De organisatie zelf wordt daarnaast aanzienlijk geraakt door haar afhankelijkheid van granen uit Oekraïne en Rusland en de hoge wereldmarktprijzen. Voor landen en regio's als Afghanistan en Oost-Afrika

² <https://news.un.org/pages/global-crisis-response-group/>.

³ <https://news.un.org/pages/wp-content/uploads/2022/04/UN-GCRG-Brief-1.pdf>.

⁴ <https://www.fao.org/3/cb9477en/cb9477en.pdf>.

⁵ <https://www.fao.org/3/cb9445en/cb9445en.pdf>.

is de voedselcrisis helaas niet nieuw maar wel verdiept. Hier heeft WFP reeds operationele programma's die opgeschaald kunnen worden, maar ze zijn hierbij afhankelijk van aanvullende steun van donoren. **IFAD's** respons is gericht op het beschermen van *livelihoods* en productievermogen van kleinschalige boeren in de meest geraakte kwetsbare landen en heeft inmiddels een *Crisis Response Initiative* gelanceerd. Tot de negen meest prioritaire landen behoren veel landen uit de Hoorn (Eritrea, Somalië, Ethiopië) plus Jemen, naast o.a. Mozambique en Burundi.

De **Europese Commissie** heeft op 23 maart jl. een mededeling uitgebracht over voedselzekerheid⁶. Een toelichting op deze mededeling staat in het verslag van de Landbouw- en Visserijraad van 7 april jl⁷. De Commissie wijst op haar beleid om mondiale voedselzekerheid te stimuleren en herhaalt dat de EU voedselzekerheid niet in het geding is en dat de beoogde transitie naar een weerbaar en duurzaam, voedselstelsel onverminderd moet worden voortgezet om voedselzekerheid, ook in de toekomst, te kunnen garanderen. Naast actieve coördinatie met EU lidstaten en in G7-verband, is een aantal praktische follow-up stappen in EU verband genomen: (1) een high-level event op 6 april rond de Sahel met een EU pledge van bijna EUR 1 miljard; (2) de oprichting van een *Food and Resilience Facility for the Southern Neighbourhood* (EUR 225 miljoen) en (3) de organisatie van een internationaal *high-level event* voor de Hoorn van Afrika op 26 april, waar de Europese Commissie en EU lidstaten gezamenlijk EUR 633 miljoen hebben toegezegd.

De **Wereldbank** heeft in een paper van 12 april jl.⁸ haar inzet gedeeld. Voor de korte termijn wordt vooral ingezet op steun voor Oekraïne en landen in de directe omgeving die o.a. te maken hebben met de vluchtingenstromen. Voor minst-ontwikkelde landen kunnen *emergency response windows* van bestaande leningen worden ingezet. Voor de middellange termijn komt de Bank in juni met een meer specifieke landenanalyse en plan van aanpak, inclusief expliciete aandacht voor voedsel en energie.

Nederland is doordrongen van de ernstige gevolgen voor voedselzekerheid in kwetsbare landen en regio's als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Aanhoudende voedseltekorten of prijsstijgingen zouden instabiliteit kunnen aanwakkeren, mogelijk ook met uitstraling naar de EU, gezien de nabijheid en verbondenheid van de EU met veel van deze landen en regio's. Nederland verwelkomt de internationale aandacht voor de situatie en de concrete acties die al ondernomen worden, waaronder de oprichting van de *Global Crisis Response Group*.

Nederland zet zelf vanuit het voedselzekerheidsbeleid in op versterken van weerbaarheid van voedselstelsels wereldwijd. In dat kader investeert Nederland jaarlijks circa EUR 325 miljoen binnen een brede, internationaal gecoördineerde inzet. Daarbinnen is EUR 10 miljoen vrijgemaakt ter ondersteuning van het *Crisis Response Initiative* van IFAD, gericht op de landbouwproductie in de meest kwetsbare landen.

Nederland ziet de impact van deze crisis op voedselzekerheid in ieder geval voor 2022 en 2023 voortduren en waardeert de inzet van de Wereldbank om volgende maand met een meer gedetailleerde analyse en lange termijn strategie te komen. Nederland zal de daarin voorgestelde

⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/safeguarding-food-security-reinforcing-resilience-food-systems.pdf.

⁷ Kamerstuk 21 501-32, nr. 1419.

⁸ WBG-Response-to-Global-Impacts-of-the-War-in-Ukraine-A-Proposed-Roadmap_0.pdf (reliefweb.int).

acties analyseren en in overweging nemen als mogelijk onderdeel van haar eigen antwoord op de crisis.

Het kabinet kijkt naar de mogelijkheid, binnen de begroting uit de extra middelen door de BNI aanpassing, om een structurele verhoging door te voeren voor het voedselzekerheidsprogramma. Dit in het licht van deze crisis die voor honger en ondervoeding nog een multiplier vindt in de al bestaande problemen als gevolg van COVID en klimaatverandering. Het voedselzekerheidsprogramma wordt uitgevoerd in samenwerking met het Ministerie van LNV en Nederlandse kennis en kunde op gebied van agrifood worden nauw betrokken bij de inzet.

Met betrekking tot humanitaire (voedsel)hulp heeft Nederland inmiddels in totaal EUR 39,5 miljoen ingezet, waaronder EUR 20 miljoen voor het VN *Flash Appeal* voor Oekraïne, en EUR 15 miljoen via de Samenwerkende Hulp Organisaties. Nederland is één van de grootste donoren van ongeoormerkte bijdragen aan humanitaire partners en fondsen. Dit stelt humanitaire organisaties in staat snel een effectief te reageren in tijden van (humanitaire) crisis. Om aan de wereldwijd sterk toegenomen noden en kosten voor leniging daarvan tegemoet te komen zal een ongeoormerkte extra financiële bijdrage van EUR 47 miljoen aan humanitaire hulp worden ingezet via de meest geëigende humanitaire organisaties en fondsen.

Nederland steunt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties met zijn initiatief voor een *Global Crisis Response Group* en onderschrijft de aanbevelingen die deze groep heeft gedaan in haar notitie van 13 april. Tijdens de Raad zal het kabinet, in lijn met de gewijzigde motie van het lid Van der Graaf c.s.⁹ en de Nederlandse inbreng bij de Europese Raad van 23 en 24 maart¹⁰, oproepen om de *Team Europe* inzet aan te laten sluiten op dit coördinerend kader en initiatieven van betrokken VN-instellingen ruimhartig te ondersteunen, waarbij ongeoormerkte financiering een sterke voorkeur verdient.

Nederland steunt en waardeert de initiatieven en acties van de Commissie tot nu toe. Tijdens de Raad zal het kabinet de Commissie aanmoedigen de situatie proactief te blijven volgen en concrete acties en steunmaatregelen te ondernemen met prioriteit voor het Europese nabuurschap, de Sahel en Hoorn van Afrika. Het is daarbij belangrijk goed te blijven coördineren met de bilaterale bijdragen van de lidstaten.

Multilaterale inspanningen in Oekraïne

De oorlog in Oekraïne woedt in volle hevigheid voort met grote gevolgen voor de Oekraïense bevolking. In EU-verband en vanuit de bredere internationale gemeenschap wordt grote solidariteit betoond richting Oekraïne, onder meer via steun op humanitair en economisch terrein. Met de voortdurende oorlog zullen de noden van Oekraïne evenwel verder toenemen. Dit vraagt om een gemeenschappelijke reactie vanuit de internationale gemeenschap. Nederland zal daarom in de Raad het belang van een goede coördinatie tussen multilaterale instellingen en belangrijke internationale partners, waaronder de Europese Unie, de Verenigde Staten en Canada, benadrukken. Het zal voor de Oekraïense overheid gemakkelijker zijn om samen te werken met internationale partners, indien deze hun inzet zo goed mogelijk coördineren. Bovendien dient ervoor gezorgd te worden dat deze inzet optimaal aansluit bij de lokale

⁹ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1792.

¹⁰ Voor het verslag: Kamerstuk 21 501-20, nr. 28 676 en 36 045, nr. 1796

behoefden in Oekraïne. Het kabinet ziet een belangrijke rol voor de Europese Commissie bij dergelijke internationale coördinatie.

Naar verwachting zal de Europese Commissie op de korte termijn een mededeling publiceren over de voorgestelde vormgeving van het in de Europese Raad overeengekomen *Ukraine Solidarity Trust Fund*, waarmee de EU Oekraïne in de toekomst zal ondersteunen bij de wederopbouw. Bij deze Raad zal nog niet worden gesproken over dit *Trust Fund* en voor de algemene inzet van Nederland op wederopbouw, verwijs ik u graag naar de Kamerbrief die hierover binnenkort zal verschijnen. Tijdens het Commissiedebat «Gevolgen oorlog Oekraïne voor Nederlands bedrijfsleven» op 11 mei zegde ik uw Kamer toe dat deze brief u voor het Rondetafelgesprek over «Herstel en wederopbouw van Oekraïne» op 19 mei toe zal komen.

Europese Financiële Architectuur voor Ontwikkeling (EFAD)

Tijdens de Raad zal Eurocommissaris Internationale Partnerschappen een korte update geven over de implementatie van de Raadsconclusies over het versterken van de Europese financiële architectuur voor ontwikkeling.¹¹ Zoals toegelicht in de Kamerbrief over EU-ontwikkelingssamenwerking, die uw Kamer toekomt rond dezelfde tijd als deze Geannoteerde Agenda, wordt met deze Raadsconclusies ingezet op een effectieve, efficiënte, ontwikkelingsgeleide, coherente en zichtbare architectuur. Hiervoor is het van belang dat de betrokken instellingen, zoals de Europese Investeringsbank, de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD) en nationale ontwikkelingsbanken zoals FMO, hun samenwerking bevorderen en optimaal gebruikmaken van hun individuele specialisaties.

Bij dit agendapunt is geen discussie voorzien. In het algemeen blijft het kabinet bij de implementatie van deze Raadsconclusies aandacht vragen voor het waarborgen van adequate financiering aan de minst ontwikkelde landen, de samenwerking met de private financiële instellingen en bedrijven en het belang van projectontwikkeling.

Informeel lunch met UNHCR Grandi

Tijdens de lunch zal de Raad in gesprek gaan met de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties, Filippo Grandi. Dhr. Grandi zal naar verwachting ingaan op de diverse vluchtelingencrises in de wereld, met daarbinnen specifiek aandacht voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. De informele bespreking zal zich verder richten op hoe de EU en haar lidstaten de samenwerking met UNHCR verder kunnen versterken, inclusief het belang van de *triple nexus* tussen humanitaire hulp, ontwikkeling en vrede. Nederland verwelkomt deze gelegenheid tot uitwisseling en onderschrijft het belang van goede coördinatie tussen de EU, haar Lidstaten en VN-organisaties zoals UNHCR. Daarbij is het goed dat er tijdens deze bijeenkomst, naast Oekraïne, ook aandacht is voor de andere vluchtelingencrises in de wereld. Nederland werkt nauw samen met UNHCR, bijvoorbeeld binnen het Prospects partnerschap in het Midden-Oosten en de Hoorn van Afrika, om opvang en bescherming van vluchtelingen en ontheemden te versterken en zal in dat kader het belang van de genoemde nexus-benadering onderstrepen.

¹¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9462-2021-REV-1/en/pdf>.